

RECENZIA

**JANA LASICOVÁ A JAROSLAV UŠIAK:
BEZPEČNOSŤ AKO KATEGÓRIA**

BRATISLAVA, VEDA, 2012. 263 s. ISBN 978-80-224-1284-1.

doc. PhDr. František Škvrnda, CSc.

Práca J. Lasicovej a J. Ušiaka z Katedry bezpečnostných štúdií Fakulty politických vied a medzinárodných vzťahov Univerzity Mateja Bela z Banskej Bystrice predstavuje podnetný spôsob pohľadu na chápanie a skúmanie bezpečnosti cez prizmu teórie medzinárodných vzťahov úzko spojenú s filozofickým fundamentom, ktoré umožňujú zaoberať sa aj historickými a aktuálnymi otázkami jej fungovania a vývoja. Cieľom publikácie je „vymedziť pojem bezpečnosti tak, aby čitateľ získal obraz, ako sa tento pojem klasifikuje, aké štruktúry obsahuje a akým spôsobom zasahuje do existencie človeka, skupiny, štátneho režimu ale aj medzinárodného spoločenstva.“ (s. 7)

J. Lasicová a J. Ušiak sa v krátkej prvej kapitole venujú agende bezpečnosti – jej historickému formovaniu. Analýzu témy odvíjajú od čias Vestfálskeho mieru a zdôrazňujú, že inštitucionálne a legislatívne prvky súvisiace s bezpečnosťou odvtedy „dostali univerzálnejšiu podobu, v súvislosti s posilnením agendy medzinárodného práva“ (s. 13). Agenda bezpečnosti má však v predloženej koncepcii vážny charakter.

Jadro publikácie predstavuje kapitola, ktorá je nazvaná Problémy s definovaním bezpečnosti, ale zaoberá sa širšou témou výskumu bezpečnosti. Poukazuje sa v nej na existenciu viacerých tradícií v teoretickom výskume bezpečnosti – v teóriách medzinárodných vzťahov a filozofických teóriách, ktoré sú navzájom prepojené, ale aj staršie ako bezpečnostná agenda. Čitateľom sa predkladá široká škála pojmov, teórií, konceptov a paradigiem bezpečnosti. V nadväznosti na úvahy o možnostiach a limitoch výskumu bezpečnosti na základe jej definovania sa uvádza, že „analýza faktorov, ktoré majú vplyv na definovanie bezpečnosti, je nevyčerpatelnou témou.“ (s. 63)

V tretej kapitole – Štruktúra a systém súčasného výskumu bezpečnosti – sa za základ výskumu bezpečnosti považujú strategické a bezpečnostné štúdie. Po stručnej exkurzii témou strategických štúdií sa vymedzujú tri typy bezpečnostných štúdií.

Prvým typom sú tradičné bezpečnostné štúdie, kam sa zaraďuje Kodanská škola a kritické a radikálne bezpečnostné štúdie. Druhý typ predstavujú medzinárodné bezpečnostné štúdie, ktorý autori považujú za novú odnož bezpečnostných štúdií, sýtený širokým spektrom rôznorodých koncepcií a teórií: teóriou kooperatívnej bezpečnosti, globálnou bezpečnosťou spojenou s budovaním demokracie vo svete,

teóriou globálnej bezpečnosti zameranou na ochranu človeka a ľudstva a humánnou bezpečnosťou. Tretí typ bezpečnostných štúdií sa dotýka praktických otázok vnútornej bezpečnosti štátu.

V súvislosti s narastajúcou komplikovanosťou vývoja bezpečnosti po rozpade bipolarity v medzinárodných vzťahoch dochádza k transformácii bezpečnostných štúdií a vzniku ich nových typov: behaviorálnych a humanitárnych. Cenné je, že v rozsiahlom prehľade bezpečnostných štúdií uvádzajú aj bezpečnosť života a konania človeka ako zaujímavý koncept regionálneho bezpečnostného myslenia, ktorý vznikol na Ukrajine. Dovoľme si doplniť, že tento koncept sa masívne rozvíja aj v ruskom bezpečnostnom myslení, kde sa sformovala aj ďalšia zaujímavá a podnetná oblasť skúmania sociálneho fenoménu bezpečnosti – špeciálna sociologická teória – sociológia bezpečnosti, ktorá sa tiež zaoberá aj jej medzinárodnou dimenziou¹.

V nadväznosti na objasnenie mnohostrannosti bezpečnostných štúdií J. Lasicová a J. Ušiak dopĺňajú tému poukázaním na procesy prehlbovania a rozširovania skúmania bezpečnosti s ohľadom na štát prostredníctvom pojmov sektory a aspekty bezpečnosti. V ich kontexte sa zaoberajú aj špecifickými aspektmi „novej“ a „starej“ bezpečnosti a ich interpretácie.

Tretiu kapitolu autori uzatvárajú krátkym prehľadom alternatívnych prístupov k skúmaniu bezpečnosti (feminizmom a zelenou politikou) a metateóriami, ktoré venujú globálnej bezpečnosti. Týmto pasážami akoby sa navracajú späť ku kapitole o problémoch s definovaním bezpečnosti a spájajú ich do jedného relatívne veľkého celku. V tomto duchu vyznieva aj záver na s. 138, ktorý by mohol byť aj celkovým vyústením monografie: „... bezpečnostná veda má šance stať sa autonómnou vedeckou disciplínou, či už bude mať názov konfliktológia, sekuritológia², alebo zostane v rámcovom ohraničení doterajšieho výskumu...“

Štvrtá kapitola Doktrínálne myslenie – aplikácia vývoja teórie na prax sa vymyká z rámca troch predchádzajúcich častí publikácie. Obsahuje však aj pasáže, ktoré zachádzajú za rámec doktrínálneho myslenia, a to o OSN ako hlavnom arbitrovi bezpečnosti a EÚ a NATO ako potenciálnych globálnych bezpečnostných aktéroch v európskom priestore. Aj úvahy o doktrínálnom myslení sa spájajú s ďalšou kategóriou – so strategickou kultúrou, ktorá má oveľa širší rozsah. Tému prezentujú na príkladoch RF, USA, Číny, Francúzska a Veľkej Británie.

Vzhľadom na šírku a rozmanitosť interpretácií a hodnotení bezpečnostných javov a procesov v kontexte doktrínálneho myslenia či strategickkej kultúry, vzniká priestor pre rozsiahlu diskusiu o tom, či teória bezpečnosti v akademickej podobe je faktorom, ktorý reálne podmieňuje prax medzinárodnej bezpečnosti alebo teória až s určitým časovým posunom zovšeobecňuje to, čo sa v posledných desaťročiach vo

---

¹ CYGLAKOVA, Je. A. (2009): *Sociologija bezopasnosti*. Balašov: Nikolajev, 2009. 196 s. ISBN 978-5-94035-371-3; KUZNECOV, V. D. (2007): *Sociologija bezopasnosti*. Moskva: Knižnyj dom Universitet, 2009. 423 s. ISBN: 978-5-98227-620-9.

² Sekuritológia predstavuje interdisciplinárny pohľad na bezpečnosť, ktorý ju považuje prioritne za sociálny fenomén, ale poukazuje aj na potrebu objasnenia jej technických a prírodovedných stránok. Pozri HOFREITER, L. (2006): *Securitológia*. Liptovský Mikuláš: Akadémia ozbrojených síl gen. M. R. Štefánika, 2006. 138 s. ISBN 978-80-8040-310-2. KORZENIOWSKI, L. F. (2008): *Securitologia. Nauka o bezpieczeństwie człowieka i organizacji społecznych*. Kraków: EAS, 2008. 308 s. ISBN 978-83-925072-1-5.

svete. Otázne je, či si západní politici a obzvlášť v štátoch NATO príliš berú k srdcu to, na čo sa poukazuje v novších teóriách medzinárodnej bezpečnosti.

Zo štylistického a formálneho hľadiska je publikácia spracovaná na vysokej úrovni. Jej hodnotu zvyšuje precízne spracovaný menný a vecný register ako aj stručný Slovník pojmov v bezpečnosti. Trochu viac pozornosti sa mohlo venovať pomenovaniu jednotlivých častí práce, lebo viackrát sa v ich obsahu objavuje širší záber problémov ako je avizovaný v názve.

Práca J. Lasicovej a J. Ušiaka je významným prínosom slovenskej teórie k skúmaniu aktuálnych a perspektívnych problémov bezpečnosti a môže sa plnohodnotne zaradiť medzi podobné publikácie minimálne v rámci strednej Európy. Ide o dielo, ktoré by nemalo chýbať v knižnici slovenských teoretikov medzinárodnej bezpečnosti, ale je podnetné aj pre odborníkov vyjadrujúcich sa k otázkam medzinárodnej bezpečnosti v štátnej správe, politických stranách a hnutiach, médiách a mimovládnych organizáciách.

doc. PhDr. František Škvrnda, CSc.
Fakulta medzinárodných vzťahov
Ekonomická univerzita v Bratislave
Dolnozemska cesta 1/B
85235 Bratislava
skvrnda@euba.sk